

SVEUČILIŠTE U SPLITU

EKONOMSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

OVISNOST HRVATSKOG GOSPODARSTVA O

TURIZMU

Mentor:

Prof.dr.sc. Zlatan Reić

Student:

Ante Ćorić

Split, kolovoz, 2019.

SADRŽAJ

1.UVOD.....	1
1.1. Definiranje problema istraživanja.....	1
1.2. Ciljevi rada.....	1
1.3. Metode rada.....	1
1.4. Struktura rada.....	2
2.STANJE HRVATSKOG GOSPODARSTVA.....	3
2.1. Razvoj Hrvatskog gospodarstva.....	3
2.2. Trenutno stanje Hrvatskog gospodarstva.....	5
2.3. Gospodarstvo Hrvatske po sektorima.....	7
2.3.1. Primarni sektor.....	9
2.3.2. Sekundarni sektor.....	11
2.3.3. Tercijarni sektor.....	14
2.3.4. Kvartarni sektor.....	15
2.3.5. Kvintarni sektor.....	15
3.KVALITATIVNA I KVANTITATIVNA ANALIZA HRVATSKOG TURIZMA.....	18
3.1. Kvalitativna analiza Hrvatskog turizma.....	18
3.1.1. Opća i turistička infrastruktura.....	18
3.1.2. Atrakcije.....	19
3.1.3. Proizvodi.....	20
3.2. Kvantitativna analiza Hrvatskog turizma.....	21
4.ZAKLJUČAK.....	24

5.LITERATURA.....	25
PRILOZI.....	28
SAŽETAK.....	29
SUMMARY.....	29

1.UVOD

1.1. Definiranje problema istraživanja

Problem istraživanja je istražiti i opisati na kvalitativan i kvantitativan način preveliku ovisnost Hrvatskog gospodarstva o turizmu. Pored toga važan naglasak je na tome kako ta prevelika ovisnost gospodarstva o turizmu može utjecati na cjelokupno gospodarstvo i BDP osobito kad dođe do ekonomskih poremećaja. Dio istraživanja biti će baziran na praćenju razine BDP-a i prihoda od turizma za vrijeme velikih ekonomskih kriza. U radu će osim ekonomskih poremećaja biti spomenuti i socijalni te politički poremećaji koji također mogu utjecati na turizam a time i na cjelokupno gospodarstvo neke zemlje, u ovome slučaju Republike Hrvatske.

1.2. Ciljevi rada

Prvenstveno, cilj rada je opisati trenutno stanje gospodarstva Hrvatske te njegovu strukturu po sektorima, primarnom, sekundarnom, tercijarnom, kvartarnom i kvintarnom;. Uz to opisati će se razvoj gospodarstva tijekom godina od osnutka moderne Hrvatske države te njegova budućnost po predviđanju ekonomskih analitičara. Poseban naglasak u istraživanju biti će stavljen na turizam te njegovu ulogu u gospodarstvu. Uloga turizma opisati će se na kvalitativan i kvantitativan način.

1.3. Metode rada

Pri izradi završnog rada prvenstveno su korišteni sekundarno prikupljeni podatci. To podrazumjeva stručne i znanstvene časopise te ostalu literaturu sa područja gospodarstva i turizma, također korišteni su podatci sa web stranica državnih i međunarodnih institucija. Pored toga korištene su metode analize, sinteze, dedukcije, indukcije, komparacija te studije slučaja.

1.4. Struktura rada

Prvi dio rada je onaj uvodni u kojemu će se definirati problem istraživanja, ciljevi rada i metode rada te struktura rada. Nakon toga u drugom dijelu će se govoriti o trenutnom stanju Hrvatskog gospodarstva, njegovom razvoju tijekom godina te budućnosti gospodarstva. Naglask će biti stavljen na turizam. U trećem dijelu govoriti će se o samome turizmu te će se on analizirati kvalitativno i kvantitativno. Posljednji dio je zaključak u kojemu će se sumirati svi zaključci iz prethodnih dijelova rada.

2. STANJE HRVATSKOG GOSPODARSTVA

2.1. Razvoj Hrvatskog gospodarstva

Republika Hrvatska je do 1991.godine bila u sklopu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije te je njeno gospodarstvo bilo plansko socijalističko. Nakon toga dolazi do odcjepljenja Republike Hrvatske od SFR Jugoslavije te do tranzicije Hrvatskog gospodarstva iz planskog u tržišno. Do tada gotovo sva poduzeća u Hrvatskoj su bila u državnom vlasništvu te ih je trebalo privatizirati. Poduzeća iz prve skupine, INA, HEP, HŽ, HPT, HRT, Hrvatske šume, Hrvatske ceste; bila su izuzeta iz proces pretvorbe i privatizacije zbog strateške važnosti te ih je zbog toga trebalo ostaviti u državnom vlasništvu. Ostalih oko 4000 poduzeća sa procijenjenom vrijednošću od oko 20 milijardi dolara trebalo je privatizirati.¹ Privatizacija je proveden u četiri faze. Za vrijeme pretvorbe i privatizacije mnoga su poduzeća propala te su radnici ostajali bez posla. Problemi su, za poduzeća, nastajali kada su poduzeća izašla na otvorena tržišta te za njih nisu bila pripremljena i nisu mogla konkurirati ostalim poduzećima koja su nastala i razvila se u takvom okruženju.

Uz sve te gospodarske probleme na području Republike Hrvatske odvijao se obrambeni rat te je gotovo trećina teritorija bila okupirana a gospodarstvo na tom području devastirano. Iz istih razloga veliki dio javnih sredstava ulagan je u vojne svrhe umjesto u civilne što je dodatno produbljivalo socijalnu i ekonomsku krizu. Također rat je imao jako velik utjecaj na turizam te se na nekim područjima turistička djelatnost potpuno prestala odvijati. Uz to mnogi objekti turističke namjene poput hotela, kampova, apartmana, itd. uništeni su zbog ratnih djelovanja a u prilog tomu govori podatak da je Republika Hrvatska na početku Domovinskog rata 1990. godine imala 862 000 postelja a 1995. godine po završetku rata 649 000 postelja i tu možemo vidjeti pad od gotovo 213 000 postelje što predstavlja veliki udarac turizmu jedne zemlje.² Iako je turizam tada imao puno manji udio u BDP-u od današnjih preko 16%, također je bio bitan faktor Hrvatskog gospodarstva. Cjelokupna gospodarska aktivnost 1995. godine zbog svih navedenih problema bila je niža za 35% u odnosu na 1989.godinu.

Nakon toga perioda slijedi vrijeme stabilizacije i rasta Hrvatskog gospodarstva. To razdoblje je trajalo od 1995.godine pa sve do 2008.godine uz iznimku koja se dogodila 1999.godine a

¹ Gregurek M, Stupanj i učinci privatizacije u Hrvatskoj str. 166.

² Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske:Turizam 2016. Str.13.

uzrok tome se krije u Kosovskoj krizi. Taj podatak je bitan iz razloga što je povezan s turizmom. Zbog ratnih djelovanja na Kosovu, Hrvatskoj se dogodio pad u broju dolazaka turista od gotovo 700 000 te pad od preko 4 720 000 u broju noćenja.³ Tu imamo primjer ranjivosti Hrvatskog gospodarstva zbog velike navezanosti na turizam. Bez obzira što se politička kriza te ratni sukobi nisu odvijali na teritoriju RH to se svejedno odrazilo na njen turizam i na njeno gospodarstvo. Isključi li se 1999.godina Hrvatskog gospodarstvo je bilo konstantno u rastu sve do 2008.godine i do velike financijske krize u svijetu. Kada se uzme u obzir niska razina gospodarske razvijenosti 1995. godine taj rast je bio nizak te je BDP Hrvatske u tom razdoblju realno povećan za 65,5% dok je prosjek tranzicijskih zemalja članica Europske Unije iznosio 82%.⁴

Krajem 2008. godine velika gospodarska kriza koja je nastala u SAD-u preljeva se i u Hrvatsku te je realna stopa BDP-a 2009.godine pala za 7.4%⁵. Kriza je u Hrvatskoj trajala 6 godina te je Hrvatska među članicama Europske Unije koje je kriza najviše pogodila. Gora je bila samo Grčka čiji je realni BDP u 2014.godini bio manji za 26%. Na kraju krize 2014. godine realni pad BDP-a Republike Hrvatske iznosio je 12,6% dok je razina BDP-a na području Europske Unije bila veća za 0,7% 2014. godine u odnosu na 2008. godinu. Hrvatska je također imala pad i u broju turističkih dolazaka i noćenja te je tako broj turističkih dolazaka u 2010.godini pao na 10 405 191 što je za gotovo 855 000 manje od pretkriznih 11 260 807.⁶ Jedan od glavnih razloga što je Hrvatska izbjegla bankrot je bio brzi oporavak turističke potražnje što je bilo rezultat oporavka gospodarstva emitivnih destinacija poput Njemačke.

Nakon 2014.godine slijedilo je vrijeme rasta Hrvatskog gospodarstva koje se nastavilo sve do danas. 1.srpnja 2013.godine dogodio se jedan od najvažnijih događaja za Republiku Hrvatsku u njenoj novijoj povijesti a to je ulazak u Europsku Uniju. Ulazak u EU donio je mnoge promjene u svim sferama života u RH. Za gospodarstvenike je to značilo otvaranje granica prema tržištu od gotovo 500 milijuna stanovnika. Otvorene granice su pozitivno utjecale i na turističke dolaske te je povećan broj turističkih dolazaka iz određenih zemalja poput Ujedinjenog Kraljevstva. Pored toga, otvaranjem granica, dogodio se i visoki odljev radne snage, uglavnom mladih i visokoobrazovanih.

³ Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske:Dolasci turista u komercijalnim smještajnim objektima.

⁴ Hrvatska gospodarska komora:Kretanje rada u Hrvatskoj-izvori rasta i posljedice, str.3.

⁵ Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske:Godišnji bruto domaći proizvod za razdoblje 1995.-2012.

⁶ Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske: Dolasci turista u komercijalnim smještajnim objektima.

2.2. Trenutno stanje Hrvatskog gospodarstva

Republika Hrvatska danas je moderna, neovisna, demokratska država te je članica svih važnijih međunarodnih organizacija poput Ujedinjenih naroda, Europske Unije, NATO-a, MMF-a, itd. Pripadanje tim organizacijama dijelom određuje put kojim se Hrvatska politički i gospodarski razvija.

Kao što je već prije navedeno većina Hrvatskog gospodarstva uništena je ili ugašena 1990.-ih godina dijelom zbog rata a većinom zbog sumnjive pretvorbe i privatizacije ali i samim djelovanjem tržišta. Tek poneke industrijske grane poput brodogradnje uspile su se održati do danas ali uz subvencije države i stvaranje financijskih gubitaka. Nacionalna naftna kompanija INA više nije u većinskom državnom vlasništvu te je Mađarski MOL preuzeo većinski paket dionica. Neke od njenih rafinerija su pred zatvaranjem a uvelike je smanjen i broj zaposlenih te je koncem 2018.godine iznosio 10 842 zaposlena⁷. Poput INA-e i Hrvatski Telekom je privatiziran.

Kod prometne povezanosti, koja predstavlja temelj za razvoj jakog gospodarstva, u Hrvatskoj postoje pozitivni i negativni primjeri. Kao najpozitivniji primjer prometne povezanosti Hrvatske uzimaju se autoceste koje su moderne i visokokvalitetne. Jedna od problema koji se vežu uz Hrvatske autoceste su visoke cijene cestarine. Uz to Hrvatska ima dobro razvijenu mrežu državnih, županijskih te lokalnih cesta. Najnegativniji primjer su Hrvatske željeznice koje konstantno ostvaruju financijske gubitke. Stanje pruga te vozila je u lošem stanju, ukidaju se linije te sve manji broj putnika putuje željeznicom. Zračni promet predstavlja sve bitniji način transporta, posebno putnika te igra ključnu ulogu u daljnjem razvoju turizma u RH. Zbog povećane potražnje zračne luke se uređuju te se izgrađuju novi terminali. Uvodi se sve veći broj linija s novim destinacijama te na tržište ulaze nove niskobudžetne aviokompanije. Državna aviokompanija Croatia Airlines je ključni zračni prijevoznik u Hrvatskoj. Pored toga Croatia Airlines uglavnom u svome poslovanju ostvaruje financijske gubitke⁸ te je ovisna o državnom proračunu. Hrvatska ima dobru i pomorsku povezanost. U prvom redu tu su luke Rijeka i Ploče kao luke za prijevoz tereta te luka Split kao putnička luka. U blizini Riječke luke najava je izgradnje LNG terminala za opskrbu plinom koji bi dodatno pridonio energetske neovisnosti RH ali i cijele regije te bi bio alternativni pravac za opskrbu plinom. Luka Ploče glavna je luka za susjednu Bosnu i Hercegovinu. Hrvatski su

⁷ INA grupa.

⁸ Croatia Airlines:Izvešća o poslovanju.

otoci uglavnom povezani brodskim linijama. Ključnu ulogu u prijevozu putnika i vozila između kopna i otoka ima Jadrolinija koja preveze većinu putnika i vozila uz nekoliko manjih privatnih brodskih prijevoznika.

Jedan od najvećih problema Hrvatskog gospodarstva je demografsko stanje stanovništva RH. Iako to nije direktno gospodarski problem nego socijalni, on je direktno vezan uz gospodarstvo i čini jedan od uvjeta daljnjeg razvoja gospodarstva. Direktni problem RH je taj što je broj stanovnika konstantno u opadanju. Prema popisu stanovništva iz 1991.godine Republika Hrvatska je imala 4 784 265 stanovnika. Već 2001.godine sljedeći popis stanovništva je pokazao da je taj broj pao na 4 437 460 stanovnika da bi posljednji popis 2011. godine pokazao da je broj stanovnika Republike Hrvatske pao na 4 284 889 stanovnik.⁹

Tablica 1. Popisi stanovništva Republike Hrvatske 1991., 2001., 2011.

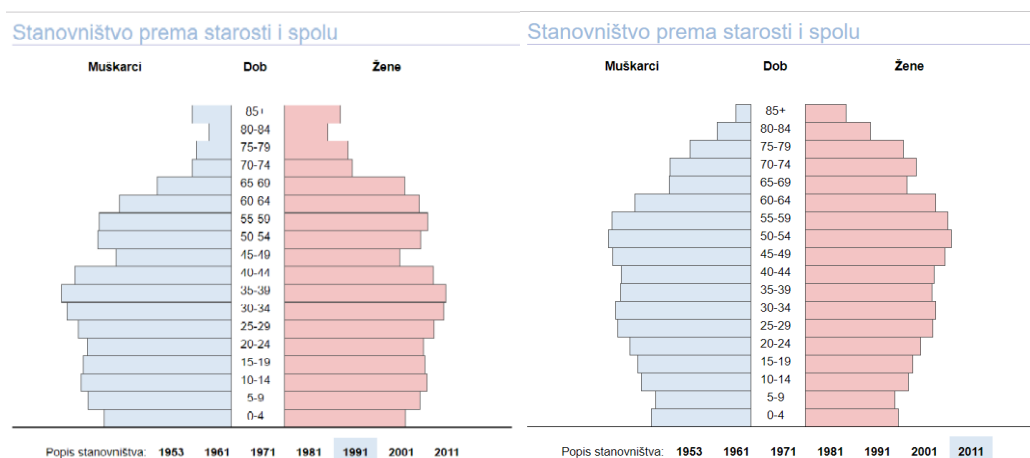
Godina	1991.godina	2001.godina	2011.godina
Ukupan broj stanovnika	4 784 265	4 437 460	4 284 889

Izvori podataka: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske

I pored toga, zadnji popis stanovništva bio je 2011.godine a već spomenuti egzodus velikog broja stanovništva, uglavnom mlade visokoobrazovane radne snage, dogodio se poslije toga te brojka sa zadnjeg popisa ne daje pravi uvid u stanje. Točniji broj stanovnika RH moći ćemo znati na sljedećem popisu stanovništva koji se treba provesti 2021.godine. Uz opadanje broja stanovnika pojavljuje se i jedan drugi demografski problem a to je starenje stanovništva. Koji također stvara nove probleme za gospodarstvo slične onima koje stvara opadanje broja stanovnika. Taj problem za RH stvara dodatne poteškoće osobito za mirovinski sustav koji se trenutno nalazi u teškom stanju te su potrebna izdvajanja iz proračuna da bi isplaćivanje svih mirovina bilo moguće. Najbolji uvid u stanje daje dobno spolna piramida.

⁹ Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske: popisi stanovništva Republike Hrvatske.

Slika 1. Dobno-polna piramida stanovništva Republike Hrvatske 1991. godine i 2011. godine.

Izvor: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske

Ovakva dobno-polna struktura stanovništva uz konkretni pad broja stanovnika dodatno otežava stanje i sprječava konkretniji rast Hrvatskog BDP-a po višim stopama. Iz istih razloga Hrvatskoj se posljednjih nekoliko godina događaju i problemi s nedostatkom radne snage te su poslodavci primorani u određenoj mjeri uvoziti radnu snagu iz stranih država. Taj problem posebno je izražen i u turizmu.

2.3. Gospodarstvo Hrvatske po sektorima

Struktura gospodarstva se osim po uobičajenim metodama izračuna BDP-a često dezagregira i na svega nekoliko sektora koji su determinirani proizvodnjom i ulogom rada u njima (prema proizvodnoj metodi izračuna BDP-a i podjeli na područja/sektore s obzirom na NKD-Nacionalna klasifikacija djelatnosti, a koja se zatim agregiraju na višu razinu). Prva je takva podjela nastala 1939. godine (Fisher, 1939.), kad se gospodarska struktura nekoga gospodarstva dijeli na tri osnovna sektora i to:

- primarni sektor
- sekundarni sektor
- tercijarni sektor

Skoro dvadeset godina kasnije primarni sektor naziva se ekstraktivnim, sekundarni proizvodnim, a tercijarni uslužnim (Clark, 1957.). Gospodarskim razvojem i pojavom novih proizvoda i usluga odnosno novih djelatnosti u gospodarstvu javlja se potreba za reklasifikacijom djelatnosti uvođenjem novih sektora. Tako se povezuje način proizvodnje i tehnologija, sektori i resursi, zanimanje i način rada s određenim tipom društva u kojemu se definiraju uz tri postojeća sektora i dva nova odnosno iz trećega tercijarnog se izdvajaju dva nova sektora. Prema toj danas općeprihvaćenoj podjeli postoji:

- primarni sektor koji obuhvaća poljoprivredu, rudarstvo, ribarstvo, šumarstvo i naftu i plin
- sekundarni sektor koji obuhvaća proizvodnju dobara (trajnih i potrošnih) i tešku industriju
- tercijarni (uslužni) sektor koji se s gospodarskim razvojem i pojavom novih djelatnosti dijeli na:
 - Tercijarni sektor koji obuhvaća transport i osobne usluge
 - Kvartarni sektor koji obuhvaća trgovinu, financije, osiguranje, nekretnine i
 - Kvintarni sektor koji obuhvaća zdravstvo, obrazovanje, istraživanja, državnu upravu, rekreaciju i zabavu.

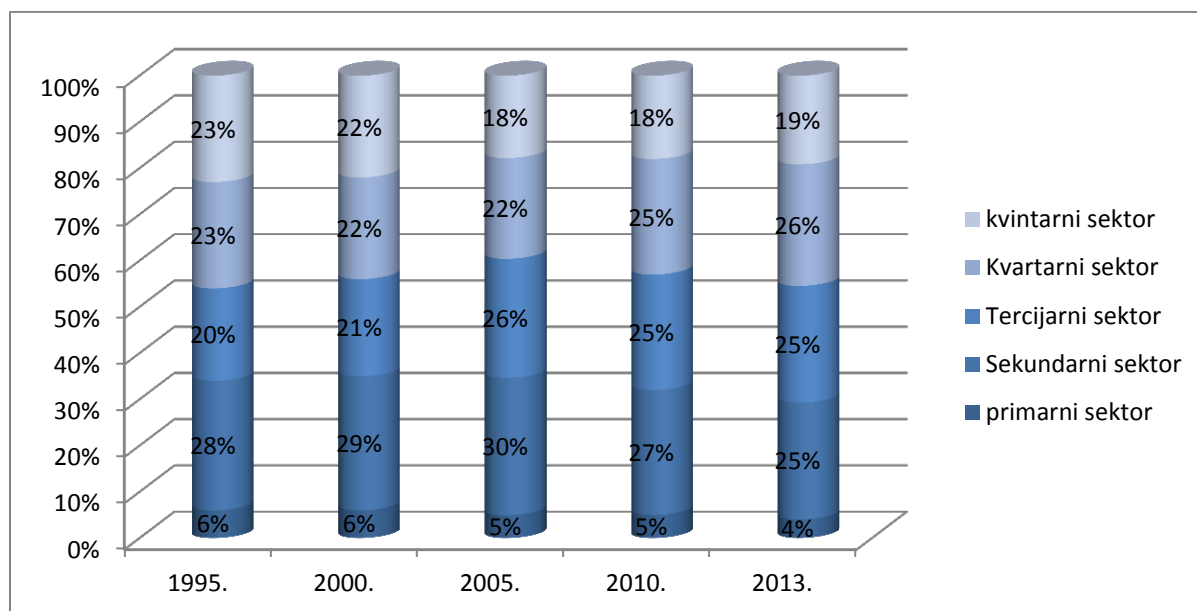
Važnost pojedinog sektora determinirana je stupnjem gospodarskog razvoja neke zemlje. Na najnižem stupnju gospodarskoga razvoja prevladavajući je udio primarnog sektora s najvećim brojem zaposlenih. Rastom i razvojem raste, kako važnost sekundarnog sektora, tako i broj zaposlenih u njemu, a kod razvijenih zemalja prevladava udio tercijarnog sektora odnosno njegova podjela na tercijarni i kvartarni, a sve češće i na kvintarni sektor¹⁰.

S obzirom na navedenu podjelu analiziran je BDV Hrvatske u razdoblju od 1995. do 2013. godine. Tri sektora imaju smanjenje udjela BDV-a u ukupnome BDV-u Hrvatske. Tako se udio primarnog sektora od 2000. Do 2013. godine smanjio sa 6% na 4%, sekundarnog s 28% na 25% i kvintarnog s 23% na 19%. Rastao je jedino udio kvartarnog sektora. Promjene u strukturi su primarno posljedica različitih stopa rasta sektora, a ne stvarnog smanjenja BDV-a. Tako je u istome razdoblju BDV primarnog sektora pao s 12% (s 12,7 mlrd. Na 11,1 mlrd. kuna) dok su ostali sektori rasli, sekundarni (sa 64 mlrd. na 67 mlrd. kuna) i kvintarni (s 49 mlrd. na 52 mlrd. kuna) za oko 5%, a tercijarni (s 46,5 mlrd. kuna na 68,4 mlrd. kuna) i

¹⁰ Gelo T. i Družić M. (2016), *Gospodarstvo Hrvatske*, Zagreb, Hrvatska, str. 68.

kvartarni (s 49,7 mlrd. na 69,9 mlrd. kuna) 47% odnosno 41%. BDP je istodobno porastao za 23%.¹¹

Grafikon 1. BDV Hrvatske prema sektorskoj strukturi

Izvor: Gelo T. i Družić M. (2016), *Gospodarstvo Hrvatske*, Zagreb, Hrvatska, str.69.

2.3.1. Primarni sektor

Kao što je već navedeno primarni sektor prema nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti uključuje poljoprivredu, šumarstvo i ribarstvo te rudarstvo i vađenje nafte i plina ali se u Hrvatskoj uobičajeno te dvije djelatnosti gledaju kao dio industrije.

Promatrano po djelatnostima, rast BDV-a u 2016. godini bilježe sve djelatnosti osim primarnih. BDV primarnih djelatnosti, poljoprivrede, šumarstva i ribarstva, u 2016. godini u iznosu od 11,8 milijardi kuna čini 4,1% bruto dodane vrijednosti Hrvatskog gospodarstva i promatrano u odnosu na prethodnu 2015. godinu bilježi realni pad od 0,1%.¹²

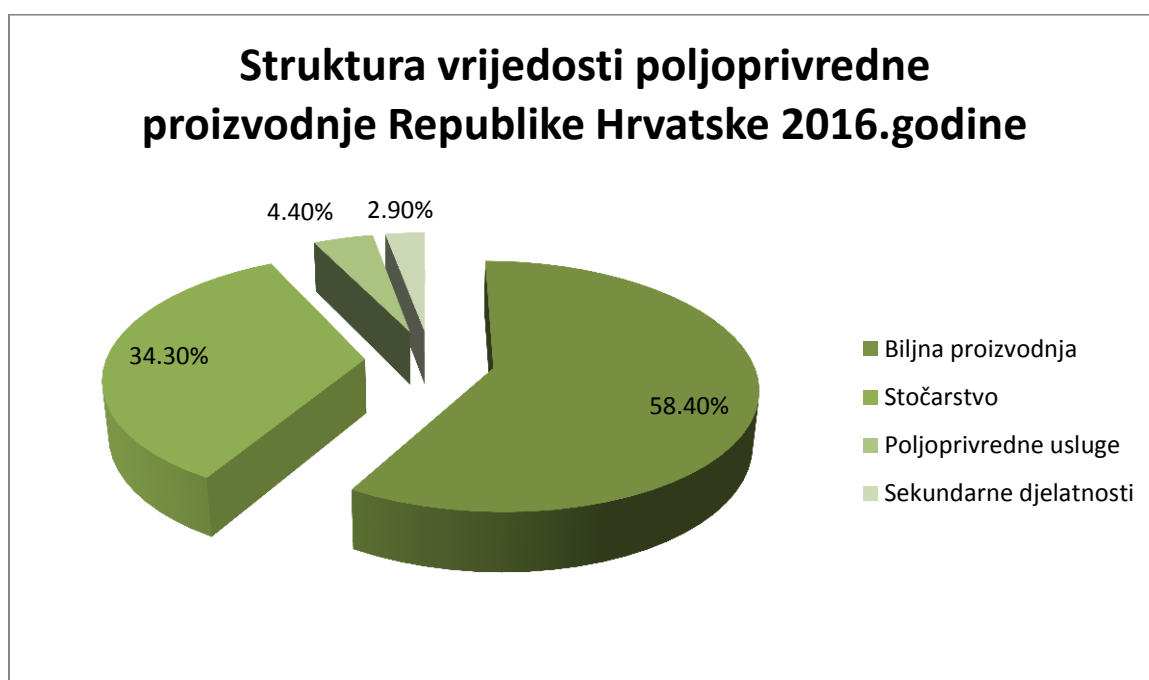
Prema službenim podacima DZS-a poljoprivredna djelatnost u Hrvatskoj je u 2016.godini ostvarila vrijednost proizvodnje od 16,4 milijarde kuna. Gledano u odnosu na prethodnu 2015.

¹¹ Gelo T. i Družić M. (2016), *Gospodarstvo Hrvatske*, Zagreb, Hrvatska, str.69.-70.

¹² Ministarstvo poljoprivrede:Hrvatska poljoprivreda 2016. u brojkama str.11.

godinu vrijednost poljoprivredne proizvodnje je veća za 535 milijuna kuna ili iskazano relativnim pokazateljima to je povećanje za 3,4%.¹³ Od sveukupne vrijednosti poljoprivredne proizvodnje najveći udio čini biljna proizvodnja sa 58,4% dok stočarstvo čini udio od 34,3% a uslužne djelatnosti u poljoprivredi te sekundarne djelatnosti čine 4,4% odnosno 2,9%.

Grafikon 2.Struktura vrijednosti poljoprivredne proizvodnje Republike Hrvatske 2016.godine.

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede:Hrvatska poljoprivreda 2016. u brojkama str.12.

Kao što je već spomenuto, Hrvatska je primorska zemlja te zbog toga ima i razvijeno ribarstvo te dugu tradiciju u toj djelatnosti. Prema Državnom zavodu za statistiku Hrvatska je u 2017.godini imala ribarsku flotu od 7 559 plovila. Te iste godine ukupan ulov ribe u Republici Hrvatskoj je iznosio 69 476 tona dok je uzgoj iznosio 13 842 tona što je zajedno činilo 83 318 tona ribe.¹⁴

Jedan od najznačajnijih resursa Republike Hrvatske su njene šume. O važnosti toga resursa puno govori podatak da šume prekrivaju čak 2 milijuna hektara u RH te drvena zaliha iznosi

¹³ Ministarstvo poljoprivrede:Hrvatska poljoprivreda 2016. u brojkama str.11.

¹⁴ Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske:Ribarstvo u 2017.

315,8 milijuna metara kubnih. Zbog pravilnog gospodarenja Hrvatska ima godišnji prirast od 7,5 milijuna metara kubnih te iskorištena drvena zaliha iznosi 6 milijuna metara kubnih.

2.3.2. Sekundarni sektor

Prema nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti u sekundarni sektor spadaju: rudarstvo i vađenje plina i nafte, prerađivačka industrija, opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija, opskrba vodom, uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom, djelatnosti sanacije okoliša te građevinarstvo.¹⁵

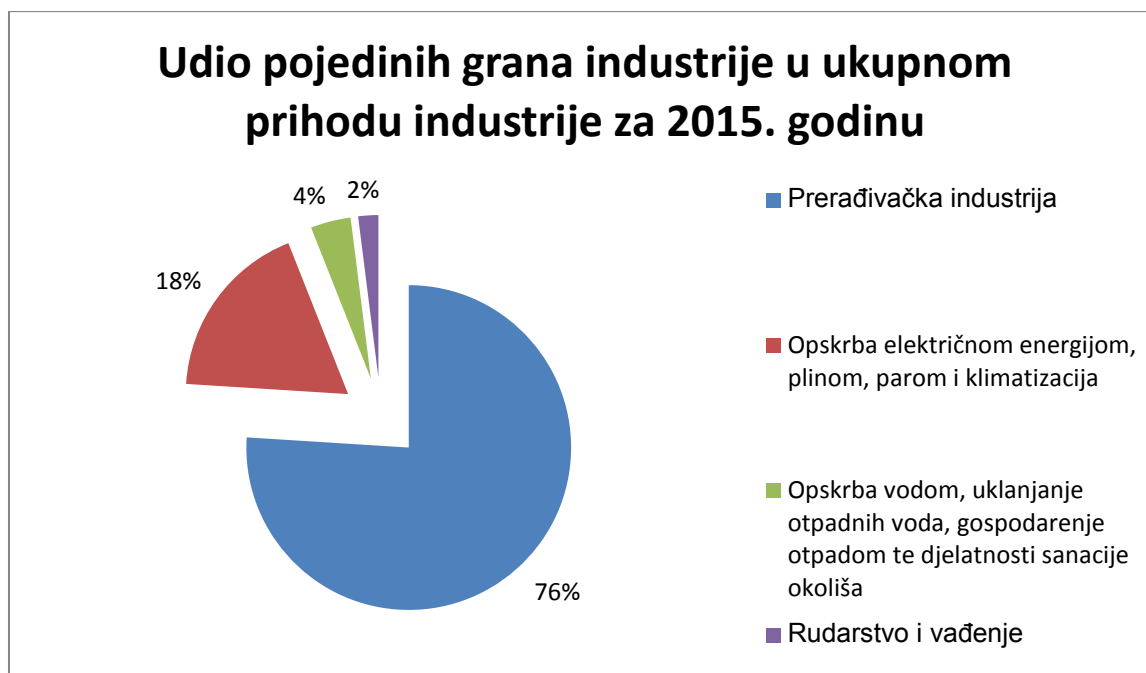
Iako je u povijesti sekundarni sektor činio okosnicu gospodarstva Republike Hrvatske kao što je već spomenuto, većina industrije je uništena ili ugašena iz više razloga, loše provedenom pretvorbom i privatizacijom, ratnim djelovanjem, djelovanjem tržišta, itd. sekundarni sektor je izgubio prevlast u sektorskoj strukturi hrvatskog gospodarstva, dijelom zbog prethodno navedenih razloga a dijelom zbog daljnjeg razvoj Hrvatskog društva i Hrvatskog gospodarstva.

Prema službenim podacima Financijske agencije 2015.godine, najveći udio u industriji čini prerađivačka industrija sa 76% udjela.¹⁶

¹⁵ Gelo T. i Družić M. (2016), *Gospodarstvo Hrvatske*, Zagreb, Hrvatska, str.44.

¹⁶ Hrvatska gospodarska komora-sektor industrije u brojkama str.1.

Grafikon 3. Udio pojedinih grana industrije u ukupnom prihodu industrije za 2015. godinu.

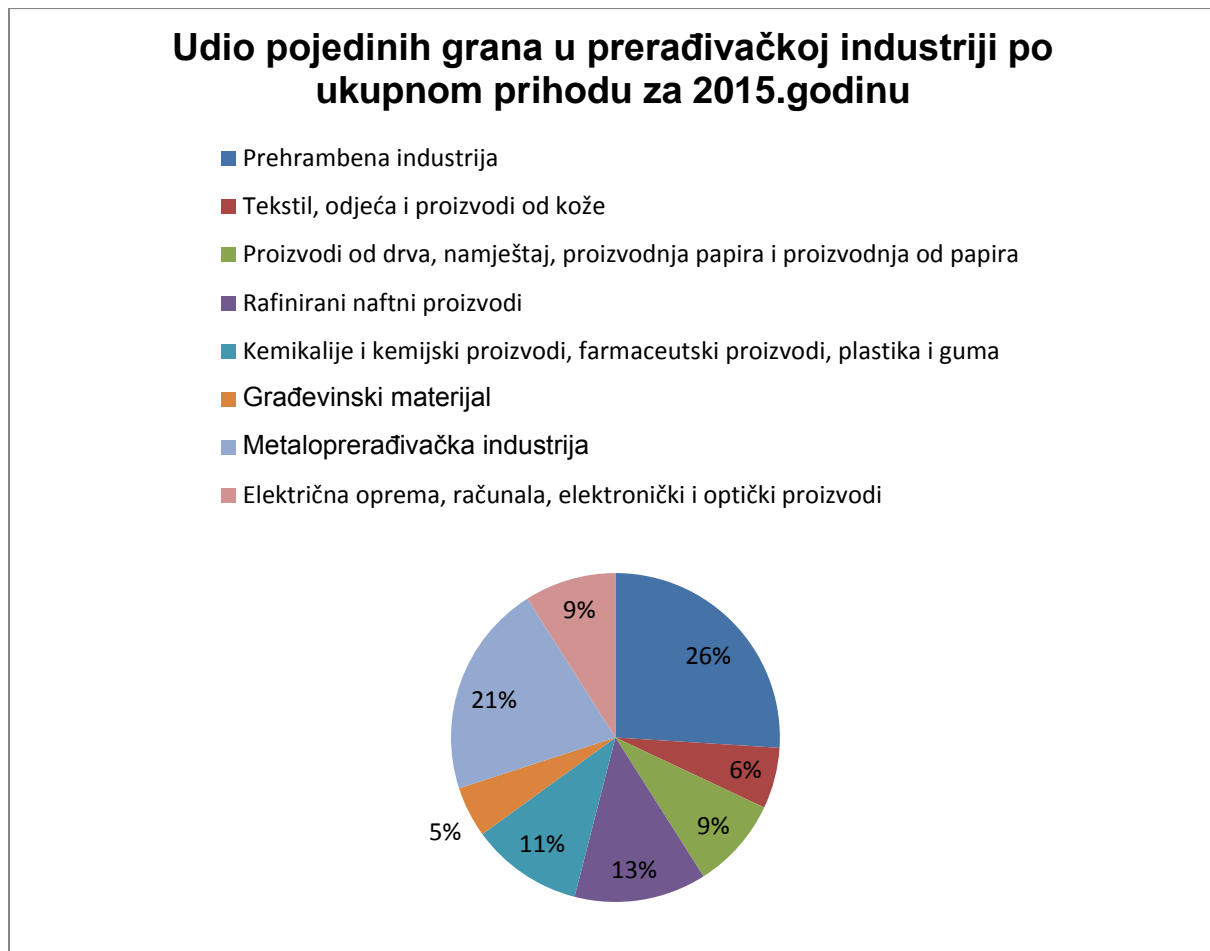

Izvor: Hrvatska gospodarska komora-sektor industrije u brojkama str.1.

Gledajući zasebno prerađivačku industriju najveći udio u ukupnom prihodu ima proizvodnja hrane i pića s udjelom od 26%, nakon toga slijedi metaloprerađivačka industrija s udjelom od 21%. Uz proizvodnju metala tu se uključuje i proizvodnja gotovih metalnih proizvoda, proizvodnja strojeva, motornih vozila, prikolica i ostalih prijevoznih sredstava te ostala prerađivačka industrija.¹⁷

¹⁷ Hrvatska gospodarska komora-sektor industrije u brojkama str.1.

Grafikon 4. Udio pojedinih grana u prerađivačkoj industriji po ukupnom prihodu za 2015.g

Izvor: Hrvatska gospodarska komora-sektor industrije u brojkama str.2.

U vezi s rudarstvom i vađenjem nafte i plina prethodno je spomenuta nacionalna naftna kompanija INA u kojoj trenutno upravljačko mjesto drži Mađarska naftna kompanija MOL. Uz maloprodajni servis, INA se također bavi i istraživanjem i vađenjem nafte i plina.

Glavni distributer za opskrbu električnom energijom u Hrvatskoj je državno poduzeće HEP. HEP je u potpunom državnom vlasništvu. 2016.godine je zapošljavao 11 832 zaposlenika i imao godišnji prihod od 14,4 milijardi kuna od čega 2,045 milijardi neto profit. Do ulaska u Europsku Uniju, HEP je imao potpuni monopol u Hrvatskoj a nakon toga su na tržište ušle strane kompanije ali je HEP zadržao prevlast na tržištu.

Iako je građevinska djelatnost u Hrvatskoj bila izrazito jaka s velikim i kvalitetnim poduzećima koja su posjedovala znanje i kapacitete i za najveće građevinske radove, većina tih poduzeća je ugašena ili privatizirana od strane stranih građevinskih firmi. Primjer toga su

Konstruktor i Viadukt. Jedan od strateških projekata kojeg su izgradila Hrvatska građevinska poduzeća su i Hrvatske autoceste. U izgradnji u Hrvatskoj je trenutno i Pelješki most kojim se povezuje jug Hrvatske s poluotokom Pelješcem. 2017.godine predviđena vrijednost radova u RH je iznosila 26.016 milijardi kuna.¹⁸

2.3.3. Tercijarni sektor

Trgovina na veliko i na malo, popravak motornih vozila i motocikla, prijevoz i skladištenje, djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane te informacije i komunikacije spadaju pod tercijarni sektor koji je 2013. godine prema sektorskoj strukturi poput sekundarnog sektora činio udio od 25%.

Prema podacima DZS-a iz 2014.godine u Republici Hrvatskoj u trgovini na malo bilo je zaposleno 125 287 radnika u 31 126 prodavaonica. U trgovini na malo u 2014.godini ostvaren je promet od gotovo 121 milijardu kuna¹⁹. Pored toga trgovina ima i bitnu ulogu u snabdijevanju turističke potražnje u RH.

U 2017.godini putem cestovnog i željezničkog prometa prevezeno je ukupno 84 507 tisuća tona raznih tereta te je prevezeno 69 393 000 putnika. U pomorskom i obalnom prijevozu prevezeno je 19 579 tisuća tona robe te 14 315 000 putnika dok je putem zračnog prijevoza prevezeno 2 181 000 putnika te 2 tisuće tona robe.

U tercijarni sektor ubrajamo i turizam tj. djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane i pića. Upravo ta djelatnost tercijarnog sektora predstavlja okosnicu Hrvatskog gospodarstva sa 11,4% udjela u BDP prema satelitskom računu turizma iz 2016.godine. Naravno važnost turizma za RH je puno veća ukoliko se uračunaju i sve povezane djelatnosti koje direktno ili indirektno snabdijevaju turizam. O samome turizmu će bit će više rečeno u nastavku rada.

¹⁸ Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Hrvatska u brojkama 2018. Str.22.

¹⁹ Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Prodajni kapaciteti u trgovini na malo.

2.3.4. Kvartarni sektor

Pod kvartarni sektor se ubrajaju: financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja, poslovanje nekretninama, stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti te administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti;. Kvartarni je sektor 2013.godine činio najveći udio u sektorskoj strukturi gospodarstva Hrvatske te je taj udio iznosio 26%.

U Republici Hrvatskoj su 2018.godine poslovale 23 banke. Od toga je 13 bilo u stranom vlasništvu a 10 u domaćem od čega 7 u privatnom vlasništvu a 3 u državnom.

Slika 2.Vlasnička struktura banaka i udio njihove imovine u imovini svih banaka.

	XII. 2014.		XII. 2015.		XII. 2016.		XII. 2017.		VI. 2018.	
	Broj banaka	Udio	Broj banaka	Udio	Broj banaka	Udio	Broj banaka	Udio	Broj banaka	Udio
Domaće vlasništvo	12	9,9	12	9,7	11	10,3	10	9,9	10	9,9
Domaće privatno vlasništvo	10	4,7	10	4,4	8	4,0	7	3,7	7	3,6
Domaće državno vlasništvo	2	5,2	2	5,3	3	6,3	3	6,1	3	6,3
Strano vlasništvo	16	90,1	16	90,3	15	89,7	15	90,1	13	90,1
Ukupno	28	100,0	28	100,0	26	100,0	25	100,0	23	100,0

Izvor: Hrvatska narodna banka

Za 2018.godinu banke su iskazale bruto dobit od čak 5,64 milijardi kuna. Najveća banka u Hrvatskoj, Zagrebačka banka, ostvarila je bruto dobit od 2,11 milijardi kuna. Druga po veličini banka u Hrvatskoj, Privredna banka Zagreb, ostvarila je bruto dobit od 1,47 milijardi kuna. Samo dobit te dvije banke iznosi preko 63% od sveukupne dobiti banaka u Hrvatskoj. Najveća banka u Hrvatskom vlasništvu Hrvatska poštanska banka, imala je rekordnu bruto dobit od 183,2 milijuna kuna što je nakon oporezivanja iznosilo 150,2 milijuna kuna.²⁰

2.3.5. Kvintarni sektor

Kvintarni sektor uglavnom uključuje one djelatnosti koje se primarno financiraju iz državnog proračuna. U te djelatnosti ubrajamo: javnu upravu, obranu, obvezno socijalno osiguranje,

²⁰ HNB: privremeni nerevidirani podaci za kreditne institucije na dan 31.prosinca,2018.

obrazovanje, djelatnost zdravstvene zaštite i socijalne skrbi, umjetnost, zabava, rekreacije, ostale uslužne djelatnosti, djelatnosti kućanstva kao poslodavca, djelatnosti kućanstava koja proizvode različitu robu i pružaju različite usluge za vlastite potrebe te djelatnost izvanteritorijalnih organizacija i tijela. U Republici Hrvatskoj kvintarni je sektor imao udio od 19% u sektorskoj strukturi 2013.godine.

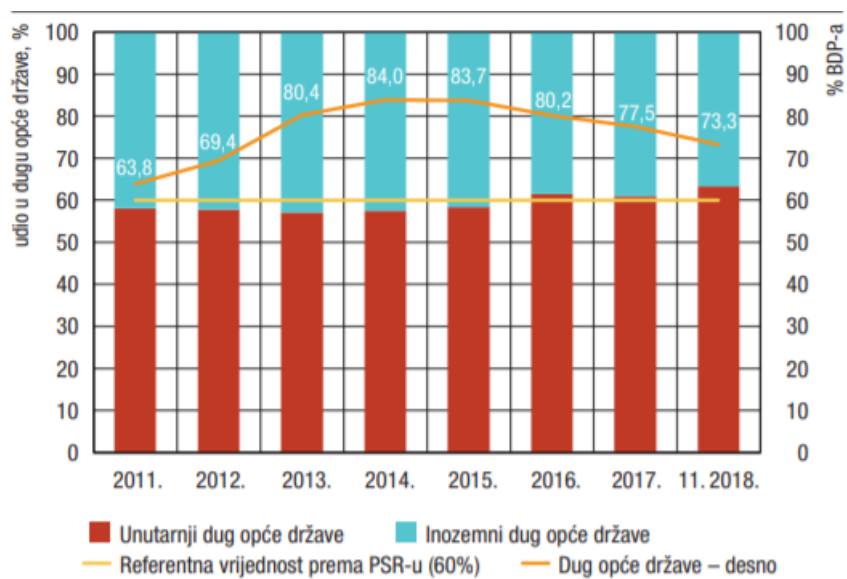
Za 2019. godinu predviđeno je da bi državni proračun trebao iznositi 140.268.504.150 kuna. Od toga iznosa na opće javne usluge odlazi 19,2 milijarde kuna. Za obranu država odvaja 5,075 milijardi kuna što je porast od skoro milijardu kuna s obzirom na 2015. godinu. Za javni red i sigurnost plan je izdvajanje od 8,5 milijardi kuna. Najveći dio tih sredstava odlazi na usluge policije u iznosu od 4,7 milijardi kuna, zatim usluge protupožarne zaštite 455 milijuna kuna a ostatak tog iznosa odlazi na sudove, zatvore te ostale rashode za javni red i sigurnost. Za ekonomske poslove izdvaja se 20,5 milijardi kuna, zaštitu okoliša 1,6 milijardi kuna, usluge unapređenja stanovanja i zajednice 3,1 milijarda kuna. Jedna od najznačajnijih stavki proračuna je zdravstvo za koje se izdvaja 11,8 milijardi kuna. Od toga najveći dio otpada na bolničke službe u iznosu od preko 7,8 milijardi kuna. Za rekreaciju, kulturu, i religiju se izdvaja 2,47 milijardi kuna od čega najviše za kulturu, gotovo 1,6 milijardi kuna. Za obrazovanje Republika Hrvatska izdvaja 15,7 milijardi kuna gdje za predškolsko i osnovno obrazovanje odlazi 5,2 milijarde kuna, srednjoškolsko obrazovanje 3,16 milijardi a za visoku naobrazbu 4,88 milijardi kuna. Najznačajnija stavka Hrvatskog proračuna je socijalna zaštita za koju je predviđeno u 2019. godini gotovo 52 milijarde kuna. Za stavku bolest i invaliditet izdvaja se 10,9 milijardi kuna a za stavku starost gotovo 26,6 milijardi kuna.²¹

Prema službenim podacima Ministarstva financija Republike Hrvatske jasno je vidljivo da Hrvatska ima prevelika izdvajanja za socijalne namjene. To je također jedan od razloga koji priječi Hrvatsku u njenom daljnjem razvoju i sprječava značajniji rast BDP-a ali i pokazatelj da RH skrbi o svojim najugroženijim skupinama stanovništva. Pored toga zdravstvo konstantno gomila dugove. Javni dug Republike Hrvatske je iznosio 73,3% BDP-a u 2018. godini. Povoljna fiskalna kretanja te istodobno rast hrvatskog gospodarstva pridonijeli su tom smanjivanju udjela javnog duga u BDP-u koji je na kraju 2017.godine iznosi 77,5% udjela. Dug konsolidirane opće države je iznosi 279,8 milijardi kuna u studenome 2018.godine, što je bilo za 3,5 milijardi manje nego koncem prethodne godine.²²

²¹ Ministarstvo financija: Rashodi prema funkcijskoj klasifikaciji.

²² HNB : Informacije o gospodarskim kretanjima, ožujak 2019. Str.5.

Slika 3. Dug opće države

Izvor: HNB, Informacije o gospodarskim kretanjima, ožujak 2019, str.16.

3.KVALITATIVNA I KVANTITATIVNA ANALIZA HRVATSKOG TURIZMA

3.1. Kvalitativna analiza Hrvatskog turizma

3.1.1.Opća i turistička infrastruktura

O općoj infrastrukturi već je bilo govora u prethodnom dijelu rada. Iako joj direktna namjena možda i nije za turizam, opća infrastruktura uvelike služi turizmu i jedan je od glavnih uvjeta izvedivosti kvalitetne i masovne turističke sezone. Iako prvenstveno služi domicilnom stanovništvu te njegovim potrebama i potrebama gospodarstva na tom području nerijetko je pokretač izgradnje dodatne infrastrukture upravo turizam. Turisti naravno najviše koriste Hrvatske autoceste, zračne luke te pomorske luke. Većina turista u Hrvatsku dolazi pomoću automobila te koriste sve vrste cesta u RH a najviše se koriste autoceste zbog kvalitete te brzine putovanja. U porastu je sve više i zračni prijevoz te sve više turista koristi taj oblik prijevoza do destinacije osobito iz udaljenijih destinacija. Kroz zračnu luku Split u 2018. godini je prošlo 3 124 067 putnika što je rast za preko 305 tisuća putnika u odnosu na 2017.godinu²³. Hrvatske pomorske luke također služe za dolaske i odlaske turista te preko njih turisti idu i do Hrvatskih otoka. Također služe i za prihvat kruzera. Tako je kroz Splitsku pomorsku luku u 2016.godini prošlo više od 4 980 000 putnika²⁴.

Na području turističke infrastrukture nije bilo značajnijih projekata sve od osnivanja moderne Hrvatske države. Pored toga nisu čak ni obnovljeni svi hoteli te ostala turistička suprastruktura koja je tijekom godina uništena ili napuštena. Određeni pomaci su napravljeni ulaskom RH u Europsku Uniju te povlačenjem novčanih sredstava iz fonda za razne projekte turističke infrastrukture poput uređivanja i obilježavanja biciklističkih staza te uređenje šetnica. Izostali su značajniji projekti poput odmorišta s golf terenima, moderni kongresni centri, zabavni parkovi, itd.²⁵ Upravo je ta turistička infrastruktura ključna za daljnji rast a još bitnije za razvoj turizma te njegovu disperziju na cijelu Hrvatsku. Upravo ta lociranost predstavlja jedan od problema Hrvatskog turizma te se skoro sva turistička djelatnost odvija na uskom priobalnom prostoru dok je turizam u zaleđu te na kontinentalnom dijelu RH na

²³ Split Airport: statistika

²⁴ Luka Split: statistike

²⁵ Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020.str.5.

niskim razinama. Zbog toga se također javljaju i brojni drugi komunalni problemi za priobalna mjesta s izrazito razvijenim turizmom iz razloga što njihova trenutna infrastruktura ne može apsorbirati tolika opterećenja u kratkom roku.

3.1.2. Atrakcije

Iako kod opisivanja ljepote određene zemlje uvijek postoji doza subjektivnosti, o ljepotama Republike Hrvatske govore brojni podatci, poput broja nacionalnih parkova te parkova prirode kao i atrakcija s popisa UNESCO-ve zaštićene baštine. Kao što je u prethodnom dijelu navedeno, sama turistička infrastruktura nije na potrebnoj razini te uglavnom nije glavni razlog odabira Hrvatske za ljetovanje. U tom dijelu glavnu ulogu preuzimaju atrakcije u Hrvatskoj. Naravno glavna atrakcija Hrvatske su čisto plavo more te sunce koje su ujedno i glavni proizvod. Turistički nerazvijena područja poput Slavonije, Like te Dalmatinske Zagore imaju izuzetan potencija u vidu netaknute prirode te raznih prirodnih fenomena poput rijeka, jezera, planina, močvara, itd. Upravo je takav potencija dobar temelj za razvoj održivog turizma na tim područjima te na taj način turizam može biti pokretač i drugih aktivnosti poput gospodarskih te demografske revitalizacije tih područja. Na području Republike Hrvatske nalazi se osam nacionalnih parkova te jedanaest parkova prirode. Nacionalni parkovi su: NP Plitvička jezera, NP Krka, NP Brijuni, NP Kornati, NP Sjeverni Velebit, NP Risnjak, NP Paklenica te NP Mljet. Parkovi prirode su: PP Velebit, PP Telašćica, PP Papuk, PP Vransko jezero, PP Medvednica, PP Lonjsko polje, PP Kopački Rit, PP Biokovo, PP Žumberak – Samoborsko gorje te PP Lastovsko otočje.²⁶

Hrvatska obiluje izrazito bogatom kulturno-povijesnom baštinom. Poput prirodnih atrakcija i kulturno-povijesna baština može biti dobra podloga za razvijanje turizma u destinaciji. Najbolji primjer su primorski gradovi pod djelomičnom zaštitom UNESCO-a poput Dubrovnika, Splita, Trogira, Šibenika, Pule, itd. Iako je osnovna namjena stavljanja nečega pod zaštitu UNESCO-a zaštita toga te prevencija od nestajanja i izumiranja, nerijetko upravo to bude pokretač odvijanja turističke djelatnosti na tom području. Na popisu svjetske kulturne i prirodne baštine pod zaštitom UNESCO-a nalazi se 10 dobara iz Hrvatske.

²⁶ Parkovi Hrvatske.

3.1.3.Proizvodi

Kao što je turistička infrastruktura kroz duži niz godina ostala uglavnom ista, slična situacija je i s Hrvatskim turističkim proizvodima. Još uvijek, glavni turistički proizvod Republike Hrvatske je njeno čisto i plavo more te veliki broj sunčanih sati godišnje a osobito u sezoni. Sunce i more su ostali primarni Hrvatski turistički proizvodi iz nekoliko razlog. Prvenstveno iz razloga što veliki broj turista još uvijek primarno putuje zbog toga proizvoda, dijelom zbog stanja na ostalim konkurentskim tržištima te dijelom zbog nerazvijanja ostalih turističkih proizvoda na području Hrvatske. Prethodno je navedeno da su izostale velike investicije i u centre za kongresni turizam, u turističke zone s golf terenima te općenito u sve vidove turizma na ruralnim područjima pa se samo ostao razvijati priobalni turizam i to sa sve većim udjelom privatnog smještaja u strukturi smještajnih kapaciteta u turizmu, a o točnim podacima će biti više riječi u kvantitativnoj analizi Hrvatskog Turizma. Također jedan od razlog važnosti mora i sunca za Hrvatski turizam leži i u geografskoj lociranosti te u tipu reljefa. Hrvatska ima izrazito razvedenu obalu s preko tisuću otoka te ima Dalmatinski tip obale. Također nalazi se u umjerenom pojasu te priobalni dio ima mediteransku klimu koju karakteriziraju duga i topla ljeta te blage zime.

Navezano na prethodni proizvod razvili su se i neki drugi proizvodi poput nautičkog turizma te ronjenja i ostalih aktivnosti povezanih s morem. RH ima izrazito razvijen nautički turizam te je tako u Hrvatskoj 2018. godine bilo 142 luke nautičkog turizma. Od toga broja 72 su se odnosile na marine od čega je bilo 14 suhih marina a ostatak od 70 se odnosio na ostale luke nautičkog turizma. Sveukupni kapacitet svih luka nautičkog turizma iznosi 17 274 veza. Na zadnji dan 2018. godine na stalnom vezu nalazilo se 13 617 plovila što je porast za 1,4% u odnosu na 2017. godinu. Ukupan prihod luka nautičkog turizma u 2018. godini je iznosio 857 milijuna kuna što je također porast u odnosu na 2017.godinu i to za 2,7%.²⁷

U dijelu o atrakcijama RH spomenuta je izrazito bogata kulturno-povijesna baština Hrvatske zbog mnogih događaja koji su se odigrali na njenom području. Zbog toga Hrvatska obiluje brojnim arheološkim nalazištima, povijesnom arhitekturom u većini gradova, brojnim muzejima, bogatom nematerijalnom baštinom, itd. Sve to predstavlja kvalitetnu podlogu za kulturni turizam. Specifičnim reljefom s očuvanom prirodom, Hrvatska je pogodna i za razvoj cikloturizma. Veliki kapaciteti hrvatskih toplica ali i kvalitetna usluga u njima te niža cijena

²⁷ Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske: Nautički turizam, kapaciteti i poslovnja luka nautičkog turizma u 2018.

određenih zdravstvenih usluga poput usluga dentalne medicine, pozicioniraju Hrvatsku na kartu zemalja s razvijenim zdravstvenim turizmom. Već spomenuti specifični reljef te netaknuta priroda pružaju dobru podlogu za razvoj planinskog turizma ali Hrvatske planine uglavnom nisu kvalitetno iskorištene u te svrhe osim Velebita.

3.2. Kvantitativna analiza Hrvatskog turizma

Samom kvalitativnom analizom ne možemo dobiti potpuni uvid u stanje Hrvatskog turizma. Za potpunu sliku potrebna je i kvantitativna analiza tj. stanje turizma u brojkama. Prvenstveno gledajući osnovne podatke, ukupna površina Republike Hrvatske iznosi 88 073 kvadratna kilometra od čega na morske površine otpada 31 479 kvadratnih kilometara.²⁸ Prema popisu stanovništva iz 2011.godine, kao što je već spomenuto, Hrvatska ima 4 456 096 stanovnika.²⁹ Dužina Hrvatske obale iznosi 6278 kilometara³⁰.

Prethodno navedeno su općeniti podatci o Republici Hrvatskoj ali za kvalitetnu analizu su potrebni podatci o kvantitativnom stanju turizma. Naravno, najbitniji podatci iz tog dijela su broj turističkih dolazaka, broj noćenja turista te njihova potrošnja u Hrvatskoj.

Turistički dolasci u Republiku Hrvatsku su uglavnom u porastu izuzevši određene periode kad je ukupni broj dolazaka turista padao iz raznih razloga, uglavnom su to bili socijalno-politički nemiri te ekonomski poremećaji kad je turistička potražnja općenito bila u padu a ne samo u RH. Primjeri toga su Domovinski rat, Kosovska kriza te financijska kriza koja je nastupila 2008.godine. Svi ti padovi u broju dolazaka turista imali su lančanu reakciju koja bi na kraju negativno utjecala i na Hrvatski BDP.

Tablica 2. Dolasci turista 1985.-2017.godine. (u 000)

Godina	1985.	1990.	1995.	1998	1999.	2008.	2010.	2015.	2017.
Broj dolazaka	10.125	8.497	2.438	5.449	4.750	11.260	10.450	14.175	17.430

Izvor: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske: Dolasci turista u komercijalnim smještajnim objektima.

²⁸ Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske: statistički ljetopis Republike Hrvatske 2017.godine, str.44.

²⁹ Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske: popis stanovništva 2011.godine.

³⁰ Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske: statistički ljetopis Republike Hrvatske 2017.godine, str.44.

Prema tablici 2. koja koristi podatke Državnog zavoda za statistiku o broju dolazaka turista u komercijalne smještajne objekte u RH, jasno možemo vidjeti prethodno navedene podatke o padu broja turističkih dolazaka u navedenim godinama tj. godinama određenih socijalno-političkih ili gospodarskih poremećaja a već prethodno su navedeni i utjecaji tih događaja i na samo gospodarstvo.

Poput broja dolazaka turista, broj noćenja turista također je jedan od najrelevantnijih kvantitativnih podataka o turističkoj djelatnosti na određenom prostoru. Iako je broj dolazaka turista u porastu, prosječni broj noćenja po dolasku turista u Hrvatsku je konstantno u opadanju te je tako sa 6,7 noćenja po turistu 1985.godine došao na 5 noćenja po dolasku turista 2015.godine³¹.

Tablica 3.Noćenja turista u komercijalnim smještajnim objektima 1985.-2017.godine (u 000)

Godina	1985.	1990.	1995.	1998.	1999.	2008.	2010.	2015.	2017.
Broj noćenja	67.665	52.523	12.885	31.287	26.563	57.103	56.217	71.918	86.200

Izvor: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske:Noćenja turista u komercijalnim smještajnim objektima.

Gledajući tablicu 3. Možemo primijetiti slična događanja kao i u prethodnoj tablici. Također se dogodio pad i u broju noćenja turista u RH u određenim godinama tj. godinama već spomenutih kriza dok je cjelokupni broj noćenja turista u RH konstantno u porastu.

Promatrajući detaljnije strukturu smještaja u Hrvatskoj može se vidjeti da 2018. godine zaključno s 31. kolovoza bilo 1 029 312 postelja. Od toga broja čak 63,2% ili 800 108 se odnosilo na privatni smještaj. Tu također možemo vidjeti jednu od mana Hrvatskoga turizma tj. da je većina smještaja privatni smještaj. 130 026 postelja se nalazi u hotelima i aparthotelima što predstavlja samo 10,3% od sveukupnog broja. U kampovima i kampiralištima ima 235 745 postelja ili 18,6 % od ukupnog broja. Ostatak od sveukupnog broja postelja se odnosi na turistička naselja, turističke apartmane, privatne sobe, lječilišta, odmarališta, hostele, ostale smještajne objekte te nekategorizirane objekte.³²

³¹ Ministarstvo turizma: Turizam u brojkama 2018.,str.11.

³² Ministarstvo turizma: Turizam u brojkama 2018.,str.13.

Slika 3. Smještajni kapaciteti po vrstama objekata (stanje 31. Kolovoza)

Smještajni kapaciteti po vrstama objekata (stanje 31. kolovoza)					
	BROJ POSTELJA		INDEKS 2018./17.	STRUKTURA (u %)	
	2017.	2018.		2017.	2018.
Hoteli i aparthoteli	132.576	130.026	98,1	11,0	10,3
Turistička naselja	26.289	26.032	99,0	2,2	2,1
Turistički apartmani	11.854	11.503	97,0	1,0	0,9
Kampovi i kampirališta	241.819	235.745	97,5	20,0	18,6
Privatne sobe	741.509	800.108	107,9	61,4	63,2
Lječilišta	2.011	1.796	89,3	0,2	0,1
Odmarališta	1.968	1.978	100,5	0,2	0,2
Hosteli	16.398	17.420	106,2	1,4	1,4
Ostalo	28.566	40.098	140,4	2,4	3,2
Nekategorizirani objekti	4.437	1.561	35,2	0,4	0,1
UKUPNO	1.207.427	1.266.785	104,9	100,00	100,00

Izvor: Ministarstvo turizma Republike Hrvatske: Turizam u brojkama 2018..str 13.

Pored broja dolazaka turista te broja noćenja, također bitan podatak je i turistička potrošnja u destinaciji. Samu turističku potrošnju je izrazito teško izračunati te se ona računa pomoću turističkog satelitskog računa (TSA-Tourist Satellite Account). Posljednji turistički satelitski račun u Republici Hrvatskoj je napravljen za 2016.godinu. Taj TSA je pokazao da je ukupna turistička potrošnja u RH dosegla 10,4 milijardi eura. Također TSA 2016.godine je pokazao da turizam predstavlja 11,4% bruto domaćeg proizvoda Republike Hrvatske te je input-output analizom utvrđeno da turizam izravno i neizravno generirao 16,9% bruto dodane vrijednosti u Hrvatskoj te godine.³³

³³ Ministarstvo turizma Republike Hrvatske: Predstavljene rezultati Satelitskog računa turizma (TSA): U 2016. godini unutarnja turistička potrošnja (inozemna i domaća) dosegla je 10,4 milijardi eura

4.ZAKLJUČAK

Hrvatsko je gospodarstvo stabilno te od izlaska iz recesije 2014.godine konstanto bilježi rast. Udio javnog duga u BDP-u se smanjiva a prosječna plaća raste te pada broj nezaposlenih. Iako na prvi pogled stanje u Hrvatskom gospodarstvu izgleda dobro, tu se kriju i brojni problemi poput demografskih a upravo je dobro demografsko stanje ključni preduvjet za značajni rast i razvoj gospodarstva. Taj problem je stvorio brojne druge probleme za Hrvatsko gospodarstvo poput nedostatka radne snage te je i mirovinski sustav doveden do ruba opstojnosti. Pored toga Hrvatska ima potencijal te priliku za daljnji rast i razvoj osobito zbog članstva u Europskoj Uniji te se Hrvatskim poljoprivrednicima i gospodarstvenicima pruža prilika za pokretanje i daljnji razvoj poslovanja financiranjem projekata iz fondova Europske Unije.

Analizom cjelokupnog gospodarstva Republike Hrvatske je utvrđeno kako je gospodarstvo izrazito ovisno o turizmu. Opasnost po Hrvatsko gospodarstvo se krije u tome što je turizam osjetljiv na financijske poremećaje, socijalno-političke nemire, unutarnje i međunarodne sukobe te terorizam ali i brojne druge društvene i gospodarske poremećaje. Zbog prevelike ovisnosti gospodarstva smanjenje prihoda od turizma ima lančanu reakciju koja rezultira smanjenim prihodima u djelatnostima koja imaju direktnu i indirektnu vezu s turizmom. Analizom sekundarno prikupljenih podataka može se vidjeti kako su vojni sukobi i politički nemiri u Hrvatskoj ali i u susjednim državama negativno utjecali na turističku djelatnost što se na kraju negativno odrazilo i na Hrvatski BDP. Slične posljedice je napravila i financijska kriza 2008.godine koja je zahvatila cjelokupno gospodarstvo.

Pored toga što je možda i najbitnija djelatnost za Hrvatsko gospodarstvo, turizam u Hrvatskoj, uz mnoge kvalitete i sam pokazuje neke nedostatke, prvenstveno u izostajanju velikih investicija, strukturi smještajnih kapaciteta gdje prevladava privatni smještaj te u činjenici da rast cijena usluga uglavnom ne prati i rast kvalitete navedenih usluga.

Republika Hrvatska treba i dalje raditi na razvoju turizma ali isto tako treba paralelno razvijati i ostale djelatnosti kako bi svoje gospodarstvo učinila što otpornijim na razne poremećaje koji mogu rezultirati padom BDP-a.

5.LITERATURA

1.Croatia Airlines, (Internet), raspoloživo na:

<https://www.croatiaairlines.com/hr/O5nama/Financijske-informacije/Izvjesca-o-poslovanju>

(Datum pristupa: 26.8.2019.)

2.Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske,Turizam 2016. Str.13., (Internet),

raspoloživo na: <https://www.dzs.hr/> (Datum pristupa: 20.8.2019.)

3.Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske:Dolasci turista u komercijalnim smještajnim objektima, (Internet), raspoloživo na: <https://www.dzs.hr/> (Datum pristupa: 20.8.2019.)

4.Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske:Godišnji bruto domaći proizvod za razdoblje 1995.-2012., (Internet), raspoloživo na: <https://www.dzs.hr/> (Datum pristupa: 21.8.2019.)

5.Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske: popisi stanovništva Republike Hrvatske. (Internet), raspoloživo na: <https://www.dzs.hr/> (Datum pristupa:21 .8.2019.)

6.Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske:Ribarstvo u 2017., (Internet), raspoloživo na: <https://www.dzs.hr/> (Datum pristupa: 21.8.2019.)

7.Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske,Hrvatska u brojkama 2018. Str.22. (Internet), raspoloživo na: <https://www.dzs.hr/> (Datum pristupa: 22.8.2019.)

8.Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske,Prodajni kapaciteti u trgovini na malo. (Internet), raspoloživo na: <https://www.dzs.hr/> (Datum pristupa: 23.8.2019.)

9.Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske: Nautički turizam, kapaciteti i poslovnja luka nautičkog turizma u 2018. (Internet), raspoloživo na: <https://www.dzs.hr/> (Datum pristupa: 28.8.2019.)

10.Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske: popis stanovništva 2011.godine. (Internet), raspoloživo na: <https://www.dzs.hr/> (Datum pristupa: 29.8.2019.)

- 11.Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske: statistički ljetopis Republike Hrvatske 2017.godine, str.44. (Internet), raspoloživo na: <https://www.dzs.hr/> (Datum pristupa: 30.8.2019.)
- 12.Gelo T. i Družić M. (2016), Gospodarstvo Hrvatske, Zagreb, Hrvatska, str. 44.,68.,69.,70.
- 13.Gregurek M, Stupanj i učinci privatizacije u Hrvatskoj str. 166., (Internet), raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/28706> (Datum pristupa: 20.8.2019.)
- 14.HNB : Informacije o gospodarskim kretanjima, ožujak 2019. Str.5. (Internet), raspoloživo na: <https://www.hnb.hr> (Datum pristupa: 24.8.2019.)
- 15.HNB: privremeni nerevidirani podaci za kreditne institucije na dan 31.prosinca,2018. (Internet), raspoloživo na: <https://www.hnb.hr> (Datum pristupa: 24.8.2019.)
- 16.Hrvatska gospodarska komora:Kretanje rada u Hrvatskoj-izvori rasta i posljedice, str.3.(Internet),Raspoloživo na: <https://www.hgk.hr/s-financijske-institucije-i-ekonomske-analize/odjel-za-makroekonomske-analize/analize-i-publikacije> (Datum pristupa: 20.8.2019.)
- 17.Hrvatska gospodarska komora-sektor industrije u brojkama str.1., (Internet), raspoloživo na: <https://www.hgk.hr/> (Datum pristupa: 22.8.2019.)
- 18.Ina Grupa, (Internet), raspoloživo na: <https://www.ina.hr/o-kompaniji/ina-grupa/25> (Datum pristupa: 26.8.2019.)
- 19.Luka Split: statistike (Internet), raspoloživo na: <https://portsplit.hr/luka-split/statistike/> (Datum pristupa: 26.8.2019.)
- 20.Ministarstvo poljoprivrede,(2016),Hrvatska poljoprivreda 2016. u brojkama str.11.(Internet), Raspoloživo na: <https://poljoprivreda.gov.hr/istaknute-teme/poljoprivreda-173/poljoprivredna-politika/agroekonomske-analize/poljoprivreda-u-brojkama/188> (Datum pristupa: 21.8.2019.)

21.Ministarstvo financija: Rashodi prema funkcijskoj klasifikaciji. (Internet), raspoloživo na: <http://www.mfin.hr/> (Datum pristupa: 24.8.2019.)

22.Ministarstvo turizma: Turizam u brojkama 2018.,str.11.,13. (Internet), raspoloživo na: <https://mint.gov.hr> (Datum pristupa: 30.8.2019.)

23.Ministarstvo turizma Republike Hrvatske: Predstavljene rezultati Satelitskog računa turizma (TSA): U 2016. godini unutarnja turistička potrošnja (inozemna i domaća) dosegla je 10,4 milijardi eura., (Internet), raspoloživo na: <https://mint.gov.hr/vijesti/predstavljene-rezultati-satelitskog-racuna-turizma-tsa-u-2016-godini-unutarnja-turisticka-potrosnja-inozemna-i-domaca-dosegla-je-10-4-milijardi-eura/17802> (Datum pristupa: 30.8.2019.)

24.Parkovi Hrvatske. (Internet), raspoloživo na: <https://www.parkovihrvatske.hr/parkovi> (Datum pristupa: 28.8.2019.)

25.Split Airport: statistika (Internet), raspoloživo na: http://www.split-airport.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=160&Itemid=115&lang=hr (Datum pristupa: 26.8.2019.)

26.Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020.str.5. (Internet), raspoloživo na: <https://mint.gov.hr> (Datum pristupa: 28.8.2019.)

PRILOZI

POPIS TABLICA

Tablica 1. Popisi stanovništva Republike Hrvatske 1991., 2001., 2011.

Tablica 2. Dolasci turista 1985.-2017. godine. (u 000)

Tablica 3. Noćenja turista u komercijalnim smještajnim objektima 1985.-2017. godine (u 000)

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. BDV Hrvatske prema sektorskoj strukturi

Grafikon 2. Struktura vrijednosti poljoprivredne proizvodnje Republike Hrvatske 2016. godine..

Grafikon 3. Udio pojedinih grana industrije u ukupnom prihodu industrije za 2015. godinu.

Grafikon 4. Udio pojedinih grana u prerađivačkoj industriji po ukupnom prihodu za 2015. g

POPIS SLIKA

Slika 1. Dobno-spolna piramida stanovništva Republike Hrvatske 1991. godine i 2011. godine.

Slika 2. Vlasnička struktura banaka i udio njihove imovine u imovini svih banaka.

Slika 3. Dug opće države

Slika 4. Smještajni kapaciteti po vrstama objekata (stanje 31. Kolovoza)

SAŽETAK

U današnje vrijeme brojnih političkih nemira, socijalnih i ekonomskih kriza te terorizma nepogodno je i neodgovorno vezati gospodarstvo jedne države za djelatnost koja je izrazito osjetljiva na takve vrste poremećaja u društvu te koja izrazito ovisi o inozemnoj potražnji. Upravo se takva situacija dogodila Republici Hrvatskoj. Analizom cjelokupnog Hrvatskog gospodarstva u radu, došlo se do zaključaka da je gospodarstvo izrazito ovisno o turističkoj djelatnosti u toj zemlji. Postoji više uzroka i razloga za takvu situaciju a jedan od njih je i propadanje ostalih industrija zbog djelovanja tržišta i ratnih zbivanja. Pored toga Hrvatsko gospodarstvo je ograničeno i lošom demografskom situacijom koja se očituje kroz pad broja stanovnika te iseljavanje mlade visoko obrazovane radne snage. Kvalitativnom analizom Hrvatskog turizma dolazi se do zaključaka kako Hrvatska ima dobre preduvjete za razvoj turizma zbog geografskih obilježja poput klime, reljefa, mora i velikog broja sunčanih sati te zbog bogate povijesno kulturne baštine koja predstavlja i turistički proizvod. Nasuprot tome, u Hrvatskoj se ne događaju značajnije investicije u turizam. To se pokazalo i kvantitativnom analizom strukture turističkog smještaja prema kojoj je većina smještaj privatni smještaj. Hrvatska uglavnom ima rast u broju turističkih dolazaka te broju noćenja turista.

Ključne riječi: gospodarstvo, Hrvatska, ovisnost, turizam

SUMMARY

In today's times where political, social and economic turmoil is always present with additional terrorism strikes it is not convenient to tie the economy of the country with the sector that is extremely sensitive to those disorders in the society and that further depends on the foreign demand. With the analysis of the Croatian economy, this paper has come to a conclusion that the economy is extremely dependent on the touristic sector. There are more causes and reasons for that situation and one of them is the collapse of other relevant industries because they have not successfully transitioned to the market economy after the war. Furthermore, the Croatian economy is limited with bad demographic situation and with the emigration of the highly educated young people. With the qualitative analysis of the Croatian tourism the paper has come to a conclusion that Croatia has good preconditions for the development because of geographic features, climate, relief, the sea and high number of sun hours, additional because of rich historical and cultural inheritance. Opposed to that, in

Croatia there are no significant investment in tourism. That is shown with the quantitative analysis of the structure of touristic accommodation, where the most of it is privately owned. Croatia has mostly experienced growth in the tourist arrivals and nights.

Key words: economy, Croatia, dependence, tourism